

2022-02-03

Remissyttrande

Diarienummer: N2021/02166

Näringsdepartementet

n.remissvar@regeringskansliet.se

nisrin.khedr@regeringskansliet.se

Yttrande över Vägen mot fossiloberoende jordbruk, SOU 2021:67

Sveriges Jordägareförbund (härefter Förbundet) har inbjudits att yttra sig över Vägen mot fossiloberoende jordbruk, SOU 2021:67, diarienummer: N2021/02166 och önskar framföra följande ståndpunkter.

Generella synpunkter

- Utredningen har på ett väl underbyggt och tydligt sätt beskrivit nuläget i det svenska jordbruket och dess primära utmaningar samt föreslagit konkreta åtgärder som kan bidra till att stärka jordbrukets förmåga att ställa om till minskad användning av fossila bränslen.
- Förbundet ställer sig mycket positiva till utredningens förslag om införandet av ett jordbruksavdrag, med justeringen att intäkter från samtliga verksamheter under gruppen 01 i SNI92 omfattas.
- Ökad lönsamhet inom jordbruket är avgörande för att stärka företagens förmåga och takt att ställa om till minskad användning av drivmedel och produkter från fossila bränslen. Utfasningen av fossila bränslen måste ske i takt med utveckling av ny teknik, infrastruktur och nya produktionsmetoder.
- Förbundet föreslår ett utökat skatteavdrag om 4% utöver utredningens förslag om jordbruksavdrag för att minska jordbrukets sårbarhet och öka företagens lönsamhet och konkurrenskraft.
- Utredningen tar inte i tillräckligt stor utsträckning i beaktande de målkonflikter och försvårande konsekvenser EU:s omställningspolitik kommer ha på ökad användning samt produktion av förnybara biodrivmedel.
- Förbundet anser att den svenska handelsstrukturen och vinstfördelningen i livsmedelskedjan måste ses över och föreslår att det tillsätts en statlig oberoende utredning på hur primärproducenter kan få högre andel av priset till slutkonsument.

Jordbruksavdraget

Förbundet stödjer utredningens huvudförslag om ett jordbruksavdrag, med justeringen att intäkter från samtliga verksamheter under gruppen 01 i SNI92 omfattas.

Utredningen föreslår att intäkter från jakt och viltvård och service i anslutning därtill ska undantas från jordbruksavdrag. Intäkter från hästverksamhet föreslås dock omfattas. Förbundet föreslår att samtliga intäkter från verksamheter under gruppen 01 i SNI92 ska omfattas av avdraget och inga ska undantas och detta av följande skäl.

Utredningen fastställer att lantbruksföretagens lönsamhet är avgörande för näringens förmåga och takt att minska användningen av fossila bränslen. Det framgår även att det enskilda lantbruksföretagets intäkter genereras ifrån flera olika verksamheter på gården. Jakt och viltvård är en näringsverksamhet som under de senaste tio åren genererar betydande intäkter till många lantbruksföretag. En nygjord medlemsenkät hos Jordägareförbundets medlemmar, som tillsammans förvaltar över 1,5 miljoner hektar mark fördelat i landet, visar att jakt och viltvård är den fjärde viktigaste intäktskällan på gårdarna. Intäkter från jakt och viltvård kan bidra till att öka lantbruksföretagens lönsamhet och bör därför inte undantas jordbruksavdraget.

Förbundet ställer sig bakom förslaget att avdraget inledningsvis endast ska omfatta intäkter. På sikt kan dock övervägas att skatteavdraget även omfattar kostnader i företagen. Produktion av livsmedel har långa ledtider och volatilitet av marknadspriser kan innebära variationer vid inköpstillfället av insatsvaror och vid försäljning av produkter. Därför kan skatteavdrag på både utgifter och intäkter bidra till utjämning av produktionskostnader samt ökad likviditet hos företagen. Dessutom skulle det även gynna lantbruksföretag med lägre intäkter.

Ökad lönsamhet och samhällsberedskap

Ordet lönsamhet nämns 125 gånger i utredningen som bekräftar behovet av ökad lönsamhet inom jordbruket samt att det är en avgörande faktor till utfasningen av fossila drivmedel.

Som genomgående lyfts i utredningen är lantbrukets lönsamhet avgörande för att stärka företagets förmåga och takt att ställa om till minskad användning av drivmedel och produkter från fossila bränslen. Utredningens förslag på skattereduktioner och ekonomiska stöd är primärt ersättningar för utfasningen av befintliga och genererar därmed inte sammantaget till ökade ekonomiska satsningar till jordbruksföretagen. Utredningen fastställer tydligt att jordbrukets lönsamhet behöver öka av flera skäl. Förbundet saknar därför förslag på åtgärder som långsiktigt kan bidra till en ekonomisk förstärkning av jordbruket utöver dagens nivåer.

Under konkurrens på en alltmer global marknad har ökad lönsamhet på gårdsnivå inom jordbruket i Sverige främst omfattat effektiviserad produktion genom kostnadsminskning

och ökad avkastning. De enskilda företagens förmåga att fortsatt minska sina egna kostnader och öka produktionen är fortsatt generellt begränsad. I detta sammanhang är det viktigt att ta hänsyn till företagsstrukturen inom jordbruket där över 65% av jordbruksföretagen är enmansföretag med platsbunden produktion med stora investeringar och likviditetsbehov i förhållande till avkastning.

Som utredningen konstaterat så har inte marknaden lyckats generera högre intäkter till de primärproducerande jordbruksföretagen. Ska livsmedelsstrategins mål nås om ökad produktion och självförsörjningsgrad måste primärproducenten få mer betalt för sina produkter. Småskalig förädling på gårdsnivå och försäljning direkt till kund kan öka mervärdet för det enskilda jordbruksföretaget och Förbundet ser en positiv trend inom detta segment.

Dock krävs det insatser för att främja prisbilden mot jordbrukets volymproduktion för att öka landets självförsörjningsgrad. Primärproducerande företag måste få en större andel av slutpriset mot konsument. Det är ett komplext arbete som kräver åtgärder som leder till en mer rättvis fördelning av vinsten mellan aktörer i livsmedelkedjan samt omfattande konsumentupplysning om fördelen att välja svenska produkter.

Förbundet anser att den svenska handelsstrukturen och vinstfördelningen i livsmedelkedjan måste ses över och föreslår att det tillsätts en statlig oberoende utredning på hur primärproducenter kan få högre andel av priset till slutkonsument.

Nuvarande ordförandeland i EU, Frankrike, har meddelat en översyn av handelsvillkor vid import av livsmedel och jordbruksprodukter till EU från tredje land som ett led i att stärka det europeiska jordbrukets konkurrenskraft. Det är viktigt att Sverige följer det arbetet.

Jordbruksföretagen och dess tillgångar spelar en stor roll i händelse av samhällsstörning. Det framgår i nationella och regionala krisberedskapsplaner. Vid allvarlig samhällskris kan staten besluta om förfogandet över lager av livsmedelsråvaror och insatsvaror samt tillgång till lantbrukets maskiner. Det är därmed tydligt att jordbruksföretagen spelar en stor roll i den nationella samhällsberedskapen och insatser som långsiktigt stärker lantbrukets lönsamhet bör prioriteras högt.

Utökad jordbruksavdrag för ökad konkurrenskraft

Utförningen av kommande period i EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, kommer innebära minskat inkomststöd till lantbruket med 25%, motsvarande ca 1,4 miljarder årligen. Med anledning av den redan konstaterat låga lönsamheten inom jordbruket kommer det påverka många företag negativt och öka näringens sårbarhet.

Under senare år har flera exempel på negativa omvärldsfaktorer resulterat i behov av akuta krisstöd till näringen. Dels under torkan 2018, dels 2021 med anledning av hög prisbild på insatsvaror.

Detta bekräftar behovet av att inrätta en mer långsiktig nationell medfinansiering, utanför CAP, som stärker det svenska jordbruket. Detta är nu särskilt angeläget med anledning av minskat inkomststöd inom CAP from år 2023.

Förbundet föreslår ett utökat skatteavdrag på 4% utöver utredningens förslag om jordbruksavdrag för att minska jordbrukets sårbarhet och öka företagets lönsamhet och konkurrenskraft. 4% genererar ca 1, 14 miljarder årligen i ökade intäkter för jordbruket och kompensera för det minskade inkomststödet med 25% inom CAP. Utredningens förslag med ett jordbruksavdrag på 7% ersätter endast utfasningen av återbetalning av dieselskatt och genererar inte i någon ökad intäkt till jordbruket.

Jordbruksverkets instruktion och uppföljning av livsmedelsstrategin

Förbundet tycker att förslaget är positivt.

Andra främjande åtgärder för att stärka jordbrukets lönsamhet

Det föreligger ett behov av att regeringen ser över andra möjliga åtgärder som kan bidra till ökad lönsamhet än de som lyfts i utredningen. Förbundet föreslår, utöver redan nämnda åtgärder, två prioriterade insatser:

- Förenkling av lantbrukets administration
 - o Trots ambitioner om förenklingar av jordbrukets administration ökar omfattningen av lagkrav, återrapportering, tillsyn och kontroll.

Förbundet föreslår att det tillsätts en utredning som, i nära samarbete med företrädare för näringen, identifierar och genomför förenklingar som på riktigt underlättar för den enskilde lantbrukaren.

- Förenkla processen kring MKB
 - o Den komplexa processen är ett stort hinder för etablering av anläggningar för ökad produktion av svenskt livsmedel. Ökad rådgivning vid ansökan och minskade krav på underlag kommer förenkla processen för den enskilde.

Biopremie för rena biodrivmedel

Förbundet stödjer utredningens förslag.

Förbundet föreslår undantag eller nedsättningar av skatter på rena biodrivmedel för att gynna produktion och ökad användning.

Förbundet vill påtala behovet av en nyanserad bedömning av förnybara biodrivmedel i EU:s omställningspolitik och att Sverige som medlemsstat motverkar likställningen mellan biodrivmedel och fossila.

Klimatpremien utvidgas

Förbundet stödjer utredningens förslag, med tillägget att premien inte ska finansieras med medel från, anslag 17 Klimatpremier under UO 20 - Allmän miljö- och naturvård, som i dagsläget går till åtgärder och utgiftsområden som direkt gynnar jordbrukets produktionsförmåga.

Gödselgasstödet utökas och förlängs

Förbundet stödjer utredningens förslag.

Forskning och utveckling av nya affärsmodeller

Förbundet är positiva till fortsatta satsningar för innovation och teknikutveckling av både produktion av förnybara drivmedel samt lösningar som minskar användningen av produkter och drivmedel producerade av fossila bränslen.

Avgörande för näringens förmåga och påverkan är tidsplanen på utfasningen av fossila bränslen. Omställningsarbetet leder redan till ökade prisnivåer på insatsvaror vilket är mycket ekonomiskt kännbart för jordbruket. Ökar kostnaderna ytterligare på drivmedel och energi på gårdsnivå kommer produktionen att minska. Därför måste utfasningen av fossila bränslen ske i takt med utvecklingen av ny teknik, infrastruktur och nya produktionsmetoder.

Det föreligger ett stort behov av att förenkla ansökningsförfaranden och administrationen kring ansökningar av projektmedel. Projektkriterier behöver formuleras så att fler främjande aktörer, i synnerhet mindre på regional nivå, har möjlighet att söka och driva utvecklingsprojekt i nära samarbete med primärproduktionen.

Kriterierna för projekt finansierade med medel från regionalfonderna bör ses över och även inkludera insatser riktade till primärproduktionen.

Rådgivning

Rådgivningen kan ha stor betydelse på både nationellt och regionalt plan för jordbrukets förmåga att ställa om och öka användning och kunskap om produktion av förnybara drivmedel.

Avseende produktion av förnybara drivmedel är Jämtlands län ett bra exempel där riktad rådgivning har gett stort resultat avseende investeringar på gårdsnivå jämfört med andra län. Samtliga län har haft samma förutsättningar att söka investeringsstöd, men en uppsökande och kompetent rådgivning har visat sig ha stort genomslag på regionalt plan.

Det är även viktigt att ha en aktiv och kompetent rådgivning kring åtgärder för minskad användning av fossila bränslen på gårdsnivå. Greppa Näringen påvisar att ökad kunskap om sparsam körning i lantbruket kan minska dieselförbrukningen med 20 procent.

I kommande programperiod av den gemensamma jordbrukspolitiken, 2023–2027, införs ett-åriga miljöåtgärder, s.k. eco-schemes. En åtgärd som föreslås är ersättning till precisionsodling, dock endast i nitratkänsliga områden. Med anledning av att precisionsodling minskar dieselförbrukningen samt mängden mineralgödsel som ett resultat av optimerad körning bör hela landet få möjlighet att ta del av den åtgärden.

Investeringsstöd

Förbundet är positiva till att utredningen rekommenderar att jordbruket även fortsatt prioriteras inom Klimatklivet.

Förbundet tycker det är positivt att utredningen bekräftar behovet av fortsatta investeringsstöd till effektivisering av stallgödselhantering. Dock är det negativt att stödnivån för investeringsstöden i kommande programperiod, CAP, föreslås minska från 40% till 30%.

Politiska målkonflikter

Förbundets bedömning är att stor del av EU:s politiska inriktning avseende bedömningen av biodrivmedel kommer att försvåra en övergång till minskad användning av fossila bränslen i jordbruket. Förnybara biodrivmedel till förbränningsmotorer kan inte jämföras med fossila drivmedel.

Förnybarhetsdirektivet begränsar användningen av biodrivmedel från grödor och kommer påverka potentialen för stora produktionsökningar av RME.

Fit for 55, EU:s skogsstrategi, artskyddsdirektivet, mfl. kommer försvåra och begränsa produktionen av förnybara biodrivmedel då inriktningen avser att begränsa möjligheten till markanvändning och därmed inte godkänner uttag av råvaror och biprodukter som substrat för produktion av biodrivmedel.

Större hänsyn och undantag för dessa målkonflikter är avgörande för omställningen till ett fossiloberoende jordbruk.

Sverige behöver aktivt arbeta med detta, både på nationellt och på EU-nivå.

Produktion av biodrivmedel

Av regeringens nationella säkerhetsstrategi från 2017 framgår att en del av målen för Sveriges säkerhet är att värna samhällets funktionalitet. Minskat beroende av fossila bränslen samt minskat ensidigt beroende av tredje land antas förbättra försörjningstryggheten. En stark inhemsk produktion av biodrivmedel är därför en prioriterad verksamhet utifrån ett krisberedskapsperspektiv. Idag försvårar regelverket tillstånd och etablering av produktionsanläggningar.

Förbundet föreslår förenklade tillståndprocesser för produktionsanläggningar, sänkta skatter på biodrivmedel samt ökat gödselgasstöd som kan bidra till en lönsam produktion och ökad användning.

Sveriges Jordägareförbund

Anders Grahn
Generalsekreterare

Frederik Treschow
Ordf. jordbrukskommittén

Sveriges Jordägareförbund (SJF) representerar större privata markegendomarna i Sverige. Förbundets medlemmar skapar nytta för människor och miljö genom ett långsiktigt förvaltande av förnyelsebara naturresurser. Vi erbjuder ett helhetsperspektiv på modernt landsbygdsföretagande eftersom våra medlemmar ofta bedriver lant-, skogs- och vattenbruk i större skala på samma fastighet. Genom stärkt landsbygdsföretagande och äganderätt vill vi utveckla näringslivet på den svenska landsbygden.